

الحجامة

الهام بخشی انقلاب اسلامی ایران به جنبش بیداری اسلامی خاورمیانه

تألیف:

دکتر مهدی ناظمی اردکانی
(هیأت علمی دانشگاه امام حسین (ع))
مجید نجات پور

انتشارات افکار فکر
تهران - ۱۳۹۴

سرشناسه	: ناظمی اردکانی، مهدی، ۱۳۳۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: الهام بخشی انقلاب اسلامی ایران به جنبش بیداری اسلامی خاورمیانه
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات آثار فکر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۰ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۹۲-۲۲-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیپای مختصر
یادداشت	: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شناسه افزوده	: نجات پور، مجید، ۱۳۳۱-
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۷۸۳۶۰۵

الهام بخشی انقلاب اسلامی ایران به جنبش بیداری اسلامی خاورمیانه

تالیف: دکتر مهدی ناظمی - مجید نجات پور

صفحه آرای: نرگس فروری

ناشر: انتشارات آثار فکر

چاپ اول ۱۳۹۴

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

صحافی: نسلط

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۹۲-۲۲-۲

● تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

قیمت ۱۵۰۰۰ تومان

با وقوع جنبش‌های مردمی در خاورمیانه، اندیشمندان داخلی و خارجی زیادی، به ظرفیت‌های الگوی انقلاب اسلامی ایران، در راستای الهام‌بخشی به جریان‌های اخیر پرداخته‌اند. تحولات خاورمیانه و شمال آفریقا در قالب انقلاب‌های مردمی توانسته چشم‌انداز نوینی جهت تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران در مسیر این جنبش‌ها به وجود بیاورد. نقاط مشترکی چون ضدیت با رژیم اسرائیل، ضدیت با استبداد و تقویت هویت اسلامی بین انقلاب ایران و جنبش‌های منطقه وجود دارد. مهم‌ترین شباهت این جنبش‌ها با انقلاب اسلامی ایران در مردمی بودن آنها با محوریت مردم‌سالاری دینی است و همین موضوع می‌تواند در کنار ظرفیت‌های انقلاب اسلامی (گفتمان‌های عدالت‌محوری و سلطه‌ستیزی)، یک الگوی واقعی و منطقی برای این جنبش‌ها در راستای شکل‌گیری حکومت‌های مردمی محسوب شود. در این میان، نقش حمایت‌های آشکار ایران از گروه‌های مقاومت در خاورمیانه و مواضع جمهوری اسلامی ایران در قبال اقدامات اسرائیل و در مقابل، ضعف و سستی حکام کشورهای عربی در برابر این رژیم، آرزوی برقراری حکومتی مستقل و مردمی را نظیر آنچه در ایران بر سر کار است در دل ملت‌های منطقه، تقویت کرده است. در یک نگاه کلی به نظر می‌رسد گرانیگاه این جنبش‌ها ساختار شکنی از نهادهای سنتی و روش‌های دیرپا و پوسیده حکومتداری و روی آوردن به ارزش‌هایی چون عدالت و آزادی است که ریشه در تفکر اسلامی دارد.

انقلاب اسلامی ایران، نقطه آغازی برای خیزش و احیای بیداری اسلامی است. به نظر می‌رسد آنچه امروز می‌توان عبارت بیداری اسلامی را بر آن اطلاق نمود، ناشی از نهضت احیاگرانه امام خمینی (ره) است. انقلاب اسلامی را می‌توان تجلی تحقق قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران به معنای توانایی نفوذ در رفتار دیگران بدون تهدید و یا پرداخت هزینه‌ی محسوس به شمار آورد. انقلاب اسلامی از رهگذر تبیین اندیشه و آرمان عدالت خواهانه خود درصدد برآمد با روش‌های غیرمستقیم به نتیجه‌ی دلخواه و مطلوب یعنی بیداری اسلامی دست یابد. در واقع نظام جمهوری اسلامی با تکیه بر قدرت نرم افزاری به ویژه ارزش‌هایی چون ایثار، شهادت طلبی، معنویت‌گرایی،

عدالت باوری، استقلال طلبی، مبارزه با صهیونیسم و ضدیت با سیاست‌های امپریالیستی غرب به ویژه آمریکا، توانست ضمن ایجاد تحول فرهنگی در سطح داخلی، به احیای خودباوری دینی و بیداری اسلامی در عرصه منطقه ای و تأثیرگذاری بر مناسبات جهانی پردازد و اقتدار نرم افزاری خود را در عرصه‌ی بین‌المللی به منحصه‌ی ظهور رساند.

پیشگفتار.....	۵
فصل اول: مفهوم شناسی بیداری اسلامی.....	۱۳
۱-۱- مقدمه.....	۱۵
۱-۲- واژه‌ها و اصطلاحات کلیدی.....	۱۷
۱-۲-۱- اسلام سیاسی.....	۱۷
۲-۲-۱- انقلاب اسلامی ایران.....	۱۸
۳-۲-۱- بیداری اسلامی.....	۱۹
۴-۲-۱- گفتمان.....	۲۰
۵-۲-۱- مردم سالاری دینی.....	۲۰
۶-۲-۱- دیپلماسی عمومی.....	۲۲
۷-۲-۱- خاورمیانه.....	۲۳
۸-۲-۱- جنبش اجتماعی.....	۲۳
۹-۲-۱- مصر.....	۲۳
۳-۱- انقلاب اسلامی و بیداری اسلامی.....	۲۳
فصل دوم: نظریه گفتمان در تبیین بیداری اسلامی.....	۳۱
۱-۲- مقدمه.....	۳۳
۲-۲- ظهور و پیدایش نظریه گفتمان.....	۳۴
۳-۲- مبانی نظری گفتمان لاکلاو و موفه.....	۳۹
۴-۲- نظریه گفتمانی لاکلاو و موفه.....	۳۹
۱-۴-۲- دال و مدلول.....	۴۱
۲-۴-۲- ببقراری.....	۴۳
۳-۴-۲- ضدیت، غیریت.....	۴۴
۴-۴-۲- برجسته سازی و حاشیه رانی.....	۴۵
۵-۴-۲- منطق تفاوت، منطق هم‌ارزی.....	۴۵
۶-۴-۲- رقابت.....	۴۶

۴۶	..... <u>هژمونی و تثبیت معنا</u> ۷-۴-۲
۴۶	..... <u>انسداد یا توقف</u> ۸-۴-۲
۴۸	..... <u>قدرت</u> ۹-۴-۲
۴۹	..... <u>اسطوره، تصورات اجتماعی و جه استعاری</u> ۱۰-۴-۲
۵۱	..... <u>دال خالی</u> ۱۱-۴-۲
۵۲	..... <u>قابلیت دسترسی، قابلیت اعتبار</u> ۱۲-۴-۲
۵۳	..... <u>موقعیت سوژه ای و سوژگی سیاسی</u> ۱۳-۴-۲
۵۵	..... <u>نتیجه گیری</u> ۵-۲

فصل سوم: ظرفیت‌های گفتمان انقلاب اسلامی ایران و جنبش بیداری اسلامی

۵۷	.....
۵۹	..... <u>۱-۳ مقدمه</u>
۶۰	..... <u>۲-۳ اسلام سیاسی به مثابه گفتمان</u>
۶۰	..... <u>۱-۲-۳ جامعه شناسی دین</u>
۶۲	..... <u>۲-۲-۳ تبارشناسی اسلام سیاسی</u>
۶۵	..... <u>۳-۲-۳ تاریخچه جنبش‌های اسلامی</u>
۶۶	..... <u>۴-۲-۳ جنبش‌های اصلاحی در قرن ۱۹</u>
۷۱	..... <u>۱-۴-۲-۳ آراء سیدجمال الدین اسدآبادی</u>
۷۲	..... <u>۲-۴-۲-۳ آراء شیخ محمد عبده</u>
۷۳	..... <u>۳-۴-۲-۳ آراء کواکبی</u>
۷۴	..... <u>۳-۳ جنبش‌های اسلامی قرن ۲۰</u>
۷۶	..... <u>۱-۳-۳ اخوان المسلمین مصر</u>
۷۹	..... <u>۲-۳-۳ حسن البناء</u>
۸۰	..... <u>۴-۳-۳ اهداف حسن البناء</u>
۸۱	..... <u>۵-۳-۳ جانشینان حسن البناء</u>
۸۳	..... <u>۴-۳ گفتمان اسلام سیاسی قرن یست ویکم</u>
۸۳	..... <u>۱-۴-۳ تحول در گفتمان اسلام سیاسی</u>

- ۸۷ ..... ۲-۴-۳-گفتمان اسلام سیاسی
- ۸۹ ..... ۵-۳- نظریه گفتمان و اسلام سیاسی
- ۹۱ ..... ۱-۵-۳-نقطه کانونی گفتمان اسلام سیاسی
- ۹۱ ..... ۱-۱-۵-۳- دال‌های گفتمان اسلام سیاسی
- ۹۶ ..... ۶-۳- بیداری اسلامی
- ۹۹ ..... ۱-۶-۳- دیدگاه‌های بیداری اسلامی
- ۹۹ ..... ۱-۱-۶-۳- دیدگاه همکاری
- ۱۰۰ ..... ۲-۱-۶-۳- دیدگاه تقابلیگرا
- ۱۰۱ ..... ۲-۶-۳- ریشه‌ها و عوامل بیداری اسلامی
- ۱۰۵ ..... ۴-۱-۶-۳- رابطه انقلاب اسلامی با پدیده بیداری اسلامی
- ۱۰۷ ..... ۷-۳- بیداری اسلامی در مصر
- ۱۰۸ ..... ۱-۷-۳- گروه‌ها و نیروهای سیاسی- اجتماعی در مصر (۲۰۱۰-۲۰۱۲)
- ۱۰۹ ..... ۲-۷-۳- اخوان المسلمین در آستانه انقلاب ۲۰۱۱ مصر
- ۱۱۲ ..... ۳-۷-۳- فعالیت‌های اخوان المسلمین
- ۱۱۳ ..... ۴-۷-۳- انقلاب ۲۵ ژانویه
- ۱۱۹ ..... ۸-۳- بیداری اسلامی در تونس
- ۱۲۰ ..... ۱-۸-۳- وضعیت نیروهای سیاسی- اجتماعی
- ۱۲۰ ..... ۱-۱-۸-۳- حزب النهضة
- ۱۲۲ ..... ۲-۱-۸-۳- حزب کنگره برای جمهوری

۱۲۳	..... عرصه رقابت سیاسی ۲-۸-۳
۱۲۳	..... حکومت بن علی ۱-۲-۸-۳
۱۲۵	..... احزاب سکولار و سلفی ۲-۲-۸-۳
۱۲۶	..... انقلاب مردمی تونس ۳-۸-۳
۱۳۰	..... بیداری اسلامی در لیبی ۹-۳
۱۳۱	..... مواضع و نقش گروه‌ها به ویژه اخوان المسلمین در تحولات لیبی ۱-۹-۳
۱۳۲	..... <u>گفتمان انقلاب اسلامی ۱۰-۳</u>
۱۳۴	..... <u>۱-۱۰-۳ الهام‌بخشی گفتمان انقلاب اسلامی به جنبش بیداری اسلامی</u>
۱۳۵	..... <u>۱-۱-۱۰-۳ پیشینه تأثیرگذاری انقلاب اسلامی بر تحولات منطقه</u>
۱۳۸	..... <u>۲-۱-۱۰-۳ زمینه‌ها و اهداف شکل‌گیری جنبش‌های دینی - مردمی خاورمیانه</u>
۱۳۸	..... <u>۳-۱-۱۰-۳ تشابهات جنبش بیداری اسلامی و انقلاب ایران</u>

فصل چهارم: بررسی تطبیقی انقلاب‌های قرن بیستم با انقلاب اسلامی ایران ۱۴۷

۱۴۹	..... <u>۱-۴ مقدمه</u>
۱۵۰	..... <u>۲-۴ انقلاب روسیه</u>
۱۵۱	..... <u>۱-۲-۴ شرایط اقتصادی</u>
۱۵۲	..... <u>۲-۲-۴ شرایط نظامی</u>
۱۵۳	..... <u>۳-۲-۴ حمایت بین‌المللی</u>
۱۵۴	..... <u>۴-۲-۴ شرایط سیاسی</u>
۱۵۴	..... <u>۳-۴ مصر</u>
۱۵۵	..... <u>۱-۳-۴ انقلاب افسران آزاد مصر</u>
۱۵۶	..... <u>۲-۳-۴ جمال عبدالناصر و انقلاب مصر</u>
۱۵۷	..... <u>۳-۳-۴ حکومت جمال عبدالناصر و ملی شدن کانال سوئز</u>
۱۶۰	..... <u>۴-۴ انقلاب الجزایر</u>
۱۶۱	..... <u>۱-۴-۴ شرایط اقتصادی</u>
۱۶۳	..... <u>۲-۴-۴ شرایط نظامی</u>

- ۱۶۴ ..... ۳-۴-۴- حمایت بین‌المللی
- ۱۶۵ ..... ۴-۴-۴- شرایط سیاسی
- ۱۶۷ ..... ۵-۴- جنبش استقلال‌طلبی هند
- ۱۶۹ ..... ۱-۵-۴- عصر گاندی
- ۱۷۰ ..... ۱-۱-۵-۴- سیاست مسالمت‌آمیزانگستان
- ۱۷۱ ..... ۲-۱-۵-۴- جنبش ضد مالیات
- ۱۷۲ ..... ۳-۱-۵-۴- مذاکرات با گاندی، دومین کنفرانس میزگرد
- ۱۷۳ ..... ۵-۱-۵-۴- سومین کنفرانس میزگرد
- ۱۷۳ ..... ۶-۱-۵-۴- جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹-۴۵)
- ۱۷۵ ..... ۷-۱-۵-۴- طرح «کریپس» ونهضت ترک هند
- ۱۷۶ ..... ۲-۵-۴- پیروزی جنبش استقلال‌طلبی هند
- ۱۷۶ ..... ۱-۲-۵-۴- کنفرانس سیملا در سال ۱۹۴۶م
- ۱۷۷ ..... ۲-۲-۵-۴- اولین حکومت ملی
- ۱۷۷ ..... ۳-۲-۵-۴- استقلال هند در ۱۵ اوت ۱۹۴۷م
- ۱۷۸ ..... ۶-۴- نتیجه‌گیری

- ۱۸۱ ..... **فصل پنجم: تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر جنبش بیداری اسلامی**
- ۱۸۳ ..... ۱-۵- مقدمه
- ۱۸۴ ..... ۲-۵- تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر جنبش بیداری اسلامی
- ۱۸۶ ..... ۱-۲-۵- قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران
- ۱۸۸ ..... ۲-۲-۵- قدرت ایمان: برآیند جهاد اکبر و جهاد اصغر
- ۱۹۰ ..... ۳-۲-۵- شاخصهای تأثیرگذار انقلاب اسلامی ایران بر انقلاب‌های عربی
- ۱۹۲ ..... ۴-۲-۵- تأثیر قدرت نرم انقلاب اسلامی بر انقلاب‌های عربی

- ۱۹۲ ..... ۱-۴-۲-۵- نمادگرایی، هویت اسلامی و ایدئولوژی سیاسی
- ۱۹۴ ..... ۲-۴-۲-۵- معنویت گرایی در سیاست
- ۱۹۵ ..... ۳-۴-۲-۵- ضدیت با رژیم های دیکتاتور و ضداسلامی
- ۱۹۵ ..... ۴-۴-۲-۵- روحیه شهادت طلبی
- ۱۹۷ ..... ۵-۴-۲-۵- خلق اراده جمعی، مردمگرایی و عدم خشونت
- ۱۹۸ ..... ۶-۴-۲-۵- اسلام شیعی
- ۲۰۰ ..... ۷-۴-۲-۵- ساختار و شبکه های قدرت
- ۲۰۰ ..... ۸-۴-۲-۵- مبارزه با صهیونیسم
- ۲۰۲ ..... ۳-۵- خاورمیانه اسلامی جایگزین خاورمیانه بزرگ
- ۲۱۲ ..... ۴-۵- نتیجه گیری
- ۲۱۳ ..... ۵-۵- جمع بندی و پیشنهادات